

BESTUURLIJK AFSPRAKENKADER ONTHEEMDEN UIT OEKRAÏNE

I. Preambule

De oorlog in Oekraïne leidde tot een grote de instroom van ontheemden uit Oekraïne. De hiertoe volgens de wet aangewezen organisatie – COA – kon deze toestroom niet aan. Om de crisissituatie het hoofd te bieden was het noodzakelijk de opvangtaak elders te beleggen. De gemeenten verklaarden zich hier na een verzoek van het kabinet toe bereid. Dat vergde een afwijkende regeling en die is vormgegeven met het inzetten van het staatsnoodrecht. Het kabinet is van mening dat het staatsnoodrecht niet langer in werking moet zijn dan strikt noodzakelijk. Een bijzondere regeling voor de opvang is in twee gevallen niet langer noodzakelijk: het aantal ontheemden uit Oekraïne dat in Nederland verblijft is dermate laag dat het COA in de opvang kan voorzien of er komt een einde aan de oorlog in Oekraïne waardoor de ontheemden uit Oekraïne terug naar huis kunnen. Zoals het er nu uit ziet moeten we er rekening mee houden dat dit niet op korte termijn het geval zal zijn. De omvang van de problematiek in de reguliere asielketen is dusdanig, dat het niet te verwachten is, dat het COA op afzienbare termijn in staat zal zijn de opvang van ontheemden uit Oekraïne op zich te kunnen nemen. Het oprichten van een nieuwe organisatie die deze taak op zich kan nemen duurt te lang.

Het kabinet doet daarom een klemmend beroep op de gemeenten en de veiligheidsregio's om de opvangtaak voor ontheemden uit Oekraïne voort te zetten. Gemeenten en veiligheidsregio's hebben zich hiertoe onder voorwaarden bereid verklaard. Daarom werkt het kabinet nu, in overleg met VNG en Veiligheidsberaad, aan een tijdelijk wet om de huidige werkwijze te bestendigen. Het streven is om het beëindigen van het staatsnoodrecht en het van kracht worden van de tijdelijke wet naadloos op elkaar aan te laten sluiten.

Partijen beschouwen dit kader als de basis voor de tijdelijke wet en als basis voor samenwerking zolang er geen tijdelijke wet is en het staatsnoodrecht nog geldt.

II. Overwegingen

- a. De oorlog in Oekraïne heeft een toestroom van ontheemden uit Oekraïne op gang gebracht die Nederland raakt;
- b. De gemeenten in Nederland en de veiligheidsregio's hebben tot op heden een geweldige prestatie neergezet bij de realisatie van (crisis)noodopvang voor ontheemden uit Oekraïne;
- c. De (crisis)noodopvang is thans een verantwoordelijkheid van de burgemeesters in Nederland op grond van het staatsnoodrecht. De veiligheidsregio's spelen hierbij een coördinerende rol;
- d. Een nieuw op te richten organisatie zal niet op korte termijn in staat zijn om de taak over te nemen; noch is het realiseerbaar om het COA op korte termijn dusdanig uit te breiden dat zij de taak van gemeenten kunnen overnemen.
- e. De burgemeesters en de voorzitters van de veiligheidsregio's zijn op verzoek van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de inspanningsverplichting aangegaan 25.000 aanvullende noodopvangplaatsen voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Dit bovenop de afspraak om 50.000 noodopvangplaatsen te realiseren (2.000 per regio);
- f. De VNG en het Veiligheidsberaad hebben hierover op respectievelijk 27 april en 4 mei de randvoorwaarden kenbaar gemaakt die ingevuld moeten zijn voor het kunnen voldoen aan dit verzoek. Deze zijn op 25 mei door de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid bekrachtigd¹.
- g. Het is niet uit te sluiten, dat afhankelijk van het verloop van de oorlog 75.000 noodopvangplaatsen op termijn onvoldoende blijken te zijn;

¹ Bevestiging aanvullende randvoorwaarden bij verzoek 25.000 extra noodopvangplaatsen voor Oekraïense Ontheemden, d.d. 25 mei 2022, kenmerk: 4023845

- h. Naast het realiseren van verblijfsmogelijkheden voor reguliere asielzoekers, de komst van ontheemden uit Oekraïne, is voor Nederland een vraagstuk ontstaan wat we slechts met vereende krachten kunnen adresseren;
- i. Omwille van maatschappelijk draagvlak, moet een goede balans worden gezocht tussen het respecteren van bestaande rechten van alle belanghebbenden, overheidsplichten, en het realiseren van verblijfsmogelijkheden van ontheemden uit Oekraïne;
- j. Veel ontheemden uit Oekraïne hebben onderdak gevonden in particuliere opvang. Ook deze opvang drukt op gemeentelijke voorzieningen.
- k. De enquête van de VNG onder de gemeenten, waarvan de resultaten op 15 juni 2022 gepubliceerd werden, bevestigen het beeld dat personele tekorten en overbelasting van de ambtelijke organisatie van gemeenten en veiligheidsregio's een steeds groter probleem vormen en kunnen leiden tot stagnatie in het realiseren van verblijfsmogelijkheden, alsmede achterblijvende dienstverlening aan burgers en uitstel van beleidsvorming en projecten in diverse domeinen.

III. Afspraken

1. Verantwoordelijkheid voor de (nood)opvang van Oekraïense ontheemden:

- a. De invulling van de taak door gemeenten wordt gecontinueerd op basis van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïense ontheemden en de Nederlandse Regeling opvang Oekraïense Ontheemden.
- b. Het Rijk voorziet in continuïteit en voorspelbaarheid van beleid en middelen om duidelijkheid te scheppen richting gemeenten.
- c. Rijk, veiligheidsregio's en gemeenten spannen zich er gezamenlijk voor in om 25.000 additionele noodopvangplaatsen te realiseren bovenop de eerder overeengekomen 50.000.
- d. De coördinerende taak van de veiligheidsregio blijft gehandhaafd. De gemeenten blijven hun taken met betrekking tot de opvang van ontheemden uit Oekraïne uitvoeren. Het Rijk is verantwoordelijk voor kaderstelling en financiering, alsmede ondersteuning door de Nationale Opvangorganisatie (NOO) bij het (grootschalig) organiseren van opvangplekken bij gemeenten.

2. De rol van de NGO's Rode Kruis, Leger des Heils en Vluchtelingenwerk als onafhankelijke strategische partners

Partijen erkennen het Rode Kruis, het Leger des Heils en Vluchtelingenwerk als onafhankelijke strategische partners. Het Rijk stelt deze organisaties via subsidies in staat deze rol in te vullen. Gemeenten maken zo veel mogelijk gebruik van het aanbod van deze organisaties, ook waar het de inzet van particuliere opvang betreft.

3. De financiering vanuit het Rijk

Partijen hanteren het uitgangspunt, dat de financiering vanuit het Rijk aan de gemeenten voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne kostendekkend is.

Het kabinet doet zijn toezegging gestand uit de brief aan de Tweede Kamer van 8 maart 20221 heeft dat de kosten die worden gemaakt vanwege de realisatie en exploitatie van de opvang van ontheemden uit Oekraïne van rijkswege worden vergoed.

- a. De Regeling Opvang Oekraïense Ontheemden is de grondslag voor de opvang van Oekraïense ontheemden door gemeenten.
- b. De financiering van de gemeenten
De bekostigingsregeling Opvang Ontheemden Oekraïne (Staatscourant 2022 nr. 15021) is de uitwerking van die toezegging ten aanzien van gemeenten voor de eerste acute fase van drie tot zes maanden. Na zes maanden, i.c. met ingang van 1 september

2022, wordt deze ministeriële regeling vervangen door een algemene maatregel van bestuur (AMvB).

De regeling voorziet in het verstrekken van een specifieke uitkering aan gemeenten voor het vergoeden van de kosten die zijn en worden gemaakt ten behoeve van het realiseren en exploiteren van de opvang en verstrekkingen aan ontheemden uit Oekraïne in de Gemeentelijke Opvang Oekraïne (GOO) en de Particuliere Opvang Oekraïne (POO).

- c. De financiering van de veiligheidsregio's
Het bekostigingsbesluit Opvang Ontheemden Oekraïne voor Veiligheidsregio's ziet op een vergoeding in de kosten van de coördinatie en eerste acute opvang van ontheemden uit de Oekraïne, voor zover deze kosten niet op een andere wijze voor vergoeding in aanmerking komen. De kostenvergoeding krachtens dit besluit betreft een incidentele aanvullende bijdrage, welke in samenhang met (onder andere) de bekostigingsregeling voor gemeenten moet worden beschouwd. Het besluit voorziet in een incidentele bijdrage aan veiligheidsregio's voor de daadwerkelijk gemaakte kosten (meerkosten) die aanvullend worden gemaakt ten behoeve van de coördinatie en eerste opvang van ontheemden uit Oekraïne voor de periode vanaf 1 maart 2022 tot en met 31 december 2022.
- d. Continuïteit van de regelingen
Het kabinet zorgt voor continuïteit van deze regelingen, waarbij het uitgangspunt is dat deze steeds betaalbaar, uitlegbaar en uitvoerbaar zijn. Om dit te garanderen zullen de VNG en waar van toepassing het Veiligheidsberaad steeds vanaf de eerste ontwerpfasen betrokken worden bij het opstellen en aanpassen van regelingen.

4. De niet-financiële ondersteuning vanuit het Rijk

Reeds gedane toezeggingen en gemaakte afspraken blijven in stand zolang er geen tijdelijke wet is. Hieronder is begrepen personele ondersteuning, waarbij specifieke kennis en expertise om opvang te realiseren ter beschikking gesteld wordt. De Nationale Opvang Organisatie (NOO) ondersteunt de gemeenten onder andere door het regelen van de financiën op basis van de SPUK regeling. De initiatieven worden geïnventariseerd en begeleid door het gezamenlijke locatieteam van de NOO en BZK.

5. Flankerend beleid om de druk op voorzieningen te mitigeren.

Partijen hanteren het uitgangspunt dat het flankerend beleid, dat de verantwoordelijkheid is van de respectievelijke vakdepartementen op verblijf, onderwijs, gezondheidszorg, werk en inkomen, sociaal beleid, openbare orde en veiligheid en wat zich verder nog aandient, zoveel mogelijk is gericht op het mitigeren van de druk op voorzieningen. Het flankerend beleid is uitvoerbaar, betaalbaar en uitlegbaar.

De (financiële) afspraken die er nu zijn over het flankerend beleid om de druk op voorzieningen te mitigeren worden gecontinueerd zolang ze aan hun doel beantwoorden en zolang er geen tijdelijke wet is.

6. Governance en het overleg over de uitwerking van het onderhavige bestuurlijk afsprakenkader

- a. De huidige overlegstructuur waarin de VNG de gemeenten vertegenwoordigt en de veiligheidsregio's is gevraagd een coördinerende rol spelen, blijft in elk geval gehandhaafd zolang er geen tijdelijke wet is.
- b. De uitwerking van de wet door het Rijk vindt plaats in overleg met VNG en de veiligheidsregio's. Bestaande overlegstructuren ten aanzien van ontheemden uit Oekraïne worden benut, hier zijn VNG en Veiligheidsregio's reeds aangesloten.
- c. Aanvullende taken en opdrachten van het Rijk aan de gemeenten, alsmede het eventuele nieuwe beleid, kaderstelling en regelingen worden pas ingevoerd als in een uitvoeringstoets is aangetoond, dat ze op een verantwoorde manier uitvoerbaar zijn.

7. Tijdelijke wet

De VNG en het VB ondersteunen de intentie van het kabinet om de (nood)opvang van ontheemden uit Oekraïne in de tijdelijk wet als taak aan het college van burgemeester en wethouders op te dragen, inclusief de toezichthoudende rol van de gemeenteraad;

IV. Slotbepalingen

1. Looptijd

Dit bestuurlijk afsprakenkader is tenminste geldig tot de tijdelijke wet in werking treedt;

2. Evaluatie

Dit bestuurlijk afsprakenkader wordt geheel of gedeeltelijk geëvalueerd als één of meer partijen hierom verzoeken.

Den Haag, 1 juli 2022

Namens het kabinet:

E. van der Burg
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

H. Bruins Slot
Minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Namens de Vereniging van Nederlandse
Gemeenten:

Namens het Veiligheidsberaad:

J. van Zanen
Voorzitter Vereniging van Nederlandse
Gemeenten

H. Bruls
Voorzitter Veiligheidsberaad